

Glagoli po vidu

Naši susjedi

Prekrasni lipanjski dani izvukli su nas na ulicu. Ljetni su praznici kao stvoreni za igru.

U mojoj, Vuzeničkoj ulici živio je starac kojeg smo svi zvali Kikiriki. Nos mu je bio sav kvrgav i prekriven sitnim rupicama, te je izgledao kao tri neoljuštena kikirikija zalijepljena oho-ljepilom. Žena mu se zvala Zora i nazivali smo je oličenjem zlobe. Umjesto djece imali su staru, olinjalu psinu koju možete naći u bilo kojim kukuruzima oblijepljenu čičkom i blatom do butina. Mi, djeca, nismo voljeli ni Kikirikija, ni Zoru, ni njihovog Leonarda. Nismo nikad zavoljeli Leonarda jer, dok je bio pušten, na ulici se od straha nismo smjeli igrati. Zoru pak nismo voljeli, jer ga je ona puštala, a Kikirikija zato što je neizmjereno uživao dok je pred našim očima nožem rezao svaku loptu koja bi preko ograde doletjela među njegove tulipane. Svim smo susjedima pomagali spremati drva i ugljen, samo njima nismo nikada pomogli. Svim smo susjedima odlazili u trgovinu, samo njima nismo nikada otišli. Svim smo susjedima kupili lišće po dvorištu i vrtu, prevlačili i palili granje, samo njima nismo nikada ništa pokupili, ni prevukli, ni potpalili. Svim je susjedima lopta smjela ulijetati u vrt, samo njima nije smjela uletjeti.

(Mario Šarić, *Trešnjevačke trešnje*, ulomak)

Zašto djeca ne vole Kikirikijevu obitelj? Kako se ponašaju prema ostalim susjedima?

Što zaključuješ o vremenu i trajanju glagolske radnje iskazane istaknutim glagolima?

Svim smo susjedima **pomagali** samo njima nismo **pomogli**.
Svima smo susjedima **odlazili** samo njima nismo **otišli**.
Svim smo susjedima **kupili, prevlačili, palili**
..... samo njima nismo **pokupili, prevukli, potpalili**.
Svim je susjedima lopta smjela **ulijetati** samo njima nije smjela **uletjeti**.

U svim tim rečenicama iskazana je radnja koja se odigrala u prošlosti:

pomagali smo – pomogli smo ...

Glagolima se izriče **vrijeme** u kojemu se radnja odvija.

Razliku otkrivamo u trajanju radnje: **pomagati – pomoći ...**

U hrvatskome jeziku glagolom je moguće izreći i nodatak o **trajanju radnje**

Usporedi infinitive spomenutih glagola. Koliko traje njena izrečena radnja?

pomagati **pomoći**
odlaziti **otići**
kupiti, prevlačiti, paliti **pokupiti, prevući, potpaliti**
ulijetati **uletjeti**

S obzirom na vrijeme o kojemu se govori (ovdje prošlost) glagoli u lijevome stupcu kazuju radnje koje traju, a glagoli u desnome stupcu radnje koje su već završene. Osobina glagola u hrvatskome jeziku da se njima može iskazati trajanje radnje, njezina svršenost i nesvršenost, naziva se **glagolski vid**.

Glagoli koju izriču radnju koja traje, koja u određenome vremenu još nije svršena nazivaju se **nesvršeni glagoli ili glagoli nesvršenoga vida**.

Glagoli koju izriču radnju koja je u određenome vremenu već svršena nazivaju se **svršeni glagoli ili glagoli svršenoga vida**.

Radnja nesvršenoga glagola može se odnositi na prošlost, sadašnjost i budućnost, a svršenoga samo na prošlost i budućnost.

 Promotri sljedeći odnos: *ulijetati* – *uletavati*.

Oba su ta glagola nesvršenoga vida. Glagol *ulijetati* izriče radnju koja traje, koja je neprekinuta, a glagol *uletavati* radnju koja se ponavlja u određenim vremenskim razmacima, koja je učestala.

Kod **nesvršenih** glagola razlikujemo:

- a) **trajne** (radnja neprekidno traje): *gledati, slušati, roniti, čitati, trčati, skakati* ...
- b) **učestale** (radnja se ponavlja, tj prekida se pa se opet nastavlja):
pogledavati, preslušavati, izranjati, iščitavati, trčkarati, skakutati ...

 Svršeni se glagoli dijele prema tome kazuju li:

- a) radnju koja je izvršena u vrlo kratkom vremenu, u trenutku:
puhnuti, pasti, skočiti, liznuti, jurnuti trenutni glagoli
- b) radnju kojoj je izvršen početak:
zapuhati, početi, poći, pokrenuti, zaploviti početni glagoli
- c) radnju kojoj je izvršen završetak:
otpuhati, završiti, doći, dograditi, doploviti završni glagoli
- d) radnju koja je izvršena u cijelosti, koja obuhvaća predmet u cjelini:
ispuhati, skuhati, spržiti, izliječiti, isploviti cjeloviti glagoli.

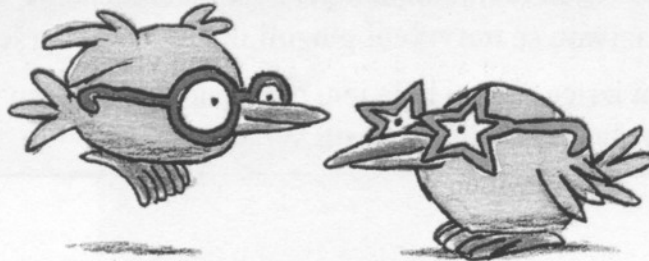

Usporedi:

izvlačiti – izvući stvarati – stvoriti prekrivati – prekriti

Glagoli koji kazuju radnju koja se razlikuje samo po vidu nazivaju se **vidski parnjaci** ili **parnjaci po vidu**.

VIDSKI PARNJACI

LETJETI

SLETJETI

Od većine glagola jednoga vida možemo tvoriti njegov parnjak postupcima kojima se mijenja glagolska osnova:

kupiti → kupovati, kazati → kazivati, doći, otići → dolaziti, odlaziti

paliti → zapaliti, potpaliti (pod + paliti), pisati → dopisati, napisati, zapisati ...

Pri takvim tvorbama dolazi do promjene u duljini sloga u glagolskoj osnovi, pa dolazi do promjena *ije, je, e, i*. Npr.

razumjeti – razumijevati

riješiti – rješavati

zapovjediti – zapovijedati

zalijepiti – zaljepljivati

dospjeti – dospijevati

izvijestiti – izvješćivati

liti – lijevati

zalijetati (se) – zaletjeti (se)

leći – lijegati ...

dozrijevati – dozriti ...

Ne zamjenjuje se kratko *je* sa *ije* nego postaje dugo *je* u glagola s osnovom *mjera, mjesto, sjesti*:

mjeriti – zamjerati

sjesti – zasjedati

namjestiti – namještati.

Ponovi i utvrdi:

